

رابطه سرمایه اجتماعی با مسئولیت اجتماعی و سرمایه روان‌شناختی

تاریخ دریافت مقاله ۱۳۹۲/۹/۱۷

تاریخ پذیرش مقاله ۱۳۹۳/۲/۲۳

داود اکبرزاده^۱

حسن اکبرزاده^۲

عزت‌الله احمدی^۳

چکیده

مقدمه: هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه بین مسئولیت اجتماعی و سرمایه روان‌شناختی با سرمایه اجتماعی در دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز بود.

روش: پژوهش از نوع همبستگی و جامعه آماری آن شامل کلیه دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز در سال تحصیلی ۹۳-۱۳۹۲ بود که از میان آن‌ها ۲۰۰ دانشجو با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای انتخاب شدند. آزمودنیها به پرسشنامه‌های مسئولیت اجتماعی گوگ و همکاران، سرمایه روان‌شناختی لوتانز و سرمایه اجتماعی دلاویز پاسخ دادند. همچنین، جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از ضریب همبستگی و تحلیل رگرسیون چندمتغیری استفاده شد.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که بین مسئولیت اجتماعی و سرمایه اجتماعی و بین سرمایه روان‌شناختی و مؤلفه‌های آن با سرمایه اجتماعی رابطه مثبت معنی‌دار وجود دارد. همچنین، نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد که مسئولیت اجتماعی و سرمایه روان‌شناختی قادرند واریانس سرمایه اجتماعی را تبیین کنند.

نتیجه‌گیری: بر اساس نتایج پژوهش می‌توان گفت افرادی که دارای حس مسئولیت اجتماعی هستند و از سرمایه روان‌شناختی بالاتری برخوردارند، دارای سرمایه اجتماعی بیشتری هستند.

کلیدواژگان: مسئولیت اجتماعی، سرمایه روان‌شناختی، سرمایه اجتماعی

۱ - کارشناسی ارشد روانشناسی تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز (نویسنده مسئول)

۲ - sahel.asman@yahoo.com، کارشناسی ارشد فقه و حقوق اسلامی

۳ - استادیار گروه روانشناسی دانشگاه شهید مدنی آذربایجان

Relationship between Social Responsibility and Psychological Capital with Social Capital

Akbarzadeh, D

Akbarzadeh, H

Ahmadi, E

Abstract

Introduction: The main purpose of this study was to investigate the relationship between social responsibility and Psychological capital with social capital among Azad university Tabriz students.

Method: The target population of this study was the student of Azad University Tabriz in the academic year 92-93. Therefore, using a multistage, 200 students (100 male and 100 female), were select from random cluster sampling of study. For data collecting Gog Inventory Social Responsibility, Luthans Inventory Capital Psychological and Delaviz Scale Social Capital were used. Data were analyzed by using of Pearson correlation coefficient, multiple regression (stepwise).

Results: The results indicated that social responsibility positive relations social capital and psychological capital positive relations with social capital. Also based on results the social responsibility and psychological capital predict variables social capital. Conclusion: Based on data people that have better psychological capital and social responsibility, also have better and higher social capital.

Keyword: Social Responsibility, Psychological Capital, Social Capital,

مقدمه

سرمایه ثروتی است مولد درآمد یا منبعی که شخص می‌تواند جهت ایجاد درآمد یا منابع اضافی دیگر به کار ببرد. در طول بیست و پنج سال گذشته واژه جدیدی تحت عنوان سرمایه اجتماعی سر برآورده است. هر چند این اصطلاح نسبتاً ناب به نظر می‌رسد، اما ریشه آن را می‌توان تا آغاز قرن بیستم دنبال کرد. لینچ و کاپلان^۱ (۱۹۹۷) سرمایه اجتماعی را نوعی انباشت سرمایه^۲ و شبکه‌هایی معرفی کرده‌اند که همبستگی اجتماعی، تعهد اجتماعی^۳ و در نتیجه نوعی عزت نفس و سلامتی را در افراد به وجود می‌آورد. سرمایه اجتماعی مفهومی ترکیبی است که مقدار یا سطح هنجارها و شبکه‌ها را در جامعه معینی و در زمان مشخصی توصیف می‌کند. سرمایه اجتماعی هنجارها و شبکه‌هایی است که افراد را قادر می‌سازد در کنشی جمعی که سود متقابلی را دربردارد درگیر شوند. ارتباط متقابل، رفتارهای دیگرخواهانه و اعتماد، از جمله هنجارهایی هستند که در این ارتباط مورد توجه قرار می‌گیرند و شبکه‌ها می‌توانند رسمی یا غیررسمی باشند (تاج‌بخش، ۱۳۸۴). رز^۴ (۲۰۰۰) بر این باور است که سرمایه اجتماعی تنها به وسیله عضویت در نهادها به دست می‌آید و شبکه‌های سرمایه اجتماعی در فراهم آوردن حمایت‌های عاطفی و روانی نقش مؤثری در ارتقاء سلامت روانی افراد دارند (تاج‌بخش، ۱۳۸۴).

کلمن^۵ (۱۹۸۸، به نقل از پاتنام^۶، ۱۹۹۶) معتقد است سرمایه اجتماعی از طریق پیوندهای نخستین مثل خویشاوندی بروز می‌کند. وی بیان می‌کند که ریشه‌های مؤثرترین اشکال سرمایه اجتماعی به روابط ایجاد شده در دوران کودکی برمی‌گردد. در نتیجه سرمایه اجتماعی به واسطه فرآیندهایی که پیوندهای خویشاوندی را از بین می‌برند، تضعیف می‌شود. وقتی که خانواده‌ها شبکه‌های فعلی خویشاوندی، دوستی و سایر تماس‌های خود را کنار می‌گذارند، ارزش سرمایه اجتماعی‌شان کاهش پیدا می‌کند. پاتنام (۱۹۹۶) اظهار داشت که سرمایه اجتماعی آن دسته از ویژگی‌های زندگی اجتماعی، شبکه‌ها، هنجارها و اعتماد است که مشارکت کنندگان را قادر می‌سازد به شیوه‌ای مؤثرتر اهداف مشترک خود را تعقیب نمایند. ایده مرکزی سرمایه اجتماعی این است که شبکه‌های اجتماعی ارزشمند هستند. تماس‌های اجتماعی بر کارایی افراد و گروه‌ها تأثیر می‌گذارند. او این اصطلاح را برای اشاره به اتصالاتی بین افراد و شبکه‌های اجتماعی و هنجارهای متقابل و اعتمادی که در نتیجه آن‌ها به وجود می‌آید، به کار برد. همچنین، فوکویاما^۷ (۲۰۰۱، به نقل از دورلاف و فافچامپس^۸، ۲۰۰۴) سرمایه اجتماعی را به عنوان مجموعه معینی از هنجارها یا ارزش‌های

-
- 1- Lynch & Kaplan
 - 2- Stock of Investment
 - 3- Social Commitment
 - 4- Rose
 - 5- Coleman
 - 6- Putnam
 - 7- Fukuyama
 - 8- Durlauf & Fafchamps

ارزشهای غیررسمی تعریف می‌کند که همکاری و تعاون میانشان مجاز است. فوکویاما سرمایه اجتماعی را به عنوان هنجار غیررسمی می‌داند که همکاری بین دو یا افراد بیشتر را فراهم می‌نماید، این هنجارهای تشکیل دهنده سرمایه اجتماعی می‌توانند از یک هنجار متقابل بین دو دوست شروع شده و تا هنجارهای پیچیده و دارای جزئیات بیشتر ادامه یابد. این هنجارها باید در یک روابط انسانی واقعی فراهم آیند. از سویی سرمایه اجتماعی را می‌توان حاصل پدیده‌های ذیل در یک سیستم اجتماعی دانست: اعتماد متقابل، تعامل اجتماعی متقابل، گروههای اجتماعی، احساس هویت جمعی و گروهی، احساس وجود تصویری مشترک از آینده و کار گروهی (دورلاف و فافچامپس، ۲۰۰۴).

بین مسئولیت اجتماعی^۱ و ساختارهای اجتماعی ارتباط بسیار قوی وجود دارد. رضایت بخشی جامعه بدون سطح بالایی از مسئولیت اجتماعی در بین شهروندان وجود ندارد و نهادها و ساختارهای چنین جامعه ای مستلزم وجود، تقویت و آگاهی از مسئولیت اجتماعی است (تراینر^۲، ۲۰۰۵). در دهه اخیر مسئولیت اجتماعی به عنوان گسترش زمینه مطالعاتی که قبلاً آموزش شهری و شهروندی نامیده می‌شد، ظهور کرده است. فورد^۳ (۱۹۸۵)، به نقل از فلمینگ^۴، ۲۰۰۲) مسئولیت اجتماعی را پیروی از قوانین اجتماعی و برآوردن انتظاراتی که جامعه از فرد دارد تعریف می‌کند. این قوانین از نقشهای اجتماعی استنباط شده و در واقع بیانگر هنجارهای فرهنگی و اجتماعی است و چگونگی و میزان تعهد و التزام فرد نسبت به افراد دیگر جامعه را نشان می‌دهد. گریفین و بارنی^۵ مسئولیت اجتماعی را چنین تعریف می‌کنند: مسئولیت اجتماعی، مجموعه وظایف و تعهداتی است که سازمان بایستی در جهت حفظ، مراقبت و کمک به جامعه ای که در آن فعالیت می‌کند، انجام دهد (فلمینگ، ۲۰۰۲). کاستکا و بالزارووا^۶ (۲۰۰۷) نیز مسئولیت اجتماعی را تعهد مداوم برای رفتار به شیوه اخلاقی و با بهبود کیفیت زندگی افراد و خانواده هایشان به علاوه بهبود اجتماع و جامعه درمقیاس وسیع تر می‌دانند.

پژوهشهایی که در زمینه رابطه مسئولیت اجتماعی با سرمایه اجتماعی انجام شده اند نشان می‌دهند که مسئولیت اجتماعی یک مجموعه از مهارت‌های اجتماعی است که طی فرآیند یادگیری آموخته شده و شخص در چارچوب هنجارهای اجتماعی و قوانین و مقررات دست به انتخابی می‌زند که موجب ایجاد روابط انسانی مثبت، افزایش تعاملات، موفقیت و رضایت خاطر می‌شود. جکسون و وید^۷ (۲۰۰۵) در تحقیقی به بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و حس مسئولیت در بین افراد پلیس

-
- 1- Social Responsibility
 - 2- Trainer
 - 3- Ford
 - 4- Fleming
 - 5- Griffin & Barney
 - 6- Fleming
 - 7- Jackson & Wade

پلیس و اثر آن بر فعالیت حرفه‌ای پلیسی پرداختند. نتایج نشان داد که سرمایه اجتماعی ارتباط معنی‌داری با حس مسئولیت و فعالیت حرفه‌ای پلیس دارد. همچنین یافته‌ها نشان دادند که میزان جرم در جامعه تأثیر معنی‌داری بر حس مسئولیت‌پذیری پلیس و رفتار آگاهانه متعاقب آن ندارد. نتایج پژوهش راندولف^۱ (۲۰۰۸) با عنوان نقش رفتار نودوستانه، توجه همدلانه و انگیزش مسئولیت اجتماعی در اهدای خون نشان داد که اکثر افراد اهداکننده سطوح بالایی از ویژگی‌های اصلی جامعه‌پسند را دارا بودند (نوع دوستی، همدلی و مسئولیت اجتماعی) که عموماً انگیزه‌های اصلی برای اهدای خون تصور می‌شوند، اما این ویژگی‌ها عوامل اصلی مرتبط با تعداد دفعات اهدای خون نیستند.

سرمایه روان‌شناختی نیز یکی از متغیرهایی است که بر سرمایه اجتماعی تأثیر دارد. اولیو^۲ (۲۰۰۶) نشان می‌دهد سرمایه روان‌شناختی با سرمایه اجتماعی رابطه مثبت دارد، اما با تغییر منظر تبیینی (از روان‌شناختی به جامعه‌شناختی) کوپر^۳ (۲۰۰۵) نشان داده که سرمایه اجتماعی بر سرمایه روان‌شناختی اولویت دارد و لذا فقدان یا ضعیف بودن سرمایه اجتماعی به انزوای فرد و فردگرایی منفی و نهایتاً به تضعیف سرمایه روان‌شناختی منتهی می‌شود. سرمایه روان‌شناختی یکی از شاخص‌های روان‌شناسی مثبت‌گرا می‌باشد که با ویژگی‌هایی از قبیل باور فرد به توانایی‌هایش برای دستیابی به موفقیت، داشتن پشتکار در دنبال کردن اهداف، ایجاد اسنادهای مثبت درباره خود و تحمل کردن مشکلات تعریف می‌شود (لوتانز، لوتانز و لوتانز^۴، ۲۰۰۴). سرمایه روان‌شناختی شامل آن دسته از ویژگی‌های روان‌شناختی است که به بهره‌وری فرد کمک می‌کنند و این امر شامل درک شخص از خودش، اعتقاد فرد به دوست داشتنی و ارزشمند بودن و هدفمندی برای رسیدن به موفقیت و پایداری در برابر مشکلات می‌شود (گلدسمیت، وئوم و داریتی^۵، ۱۹۹۷). در واقع سرمایه روان‌شناختی، سازه ترکیبی و به هم پیوسته‌ای است که چهار مؤلفه ادراکی - شناختی یعنی امید^۶، خوش‌بینی^۷، خودکارآمدی^۸ و تاب‌آوری^۹ را دربرمی‌گیرد. این مؤلفه‌ها در یک فرآیند تعاملی و ارزشیابانه، به زندگی فرد معنا بخشیده و تلاش فرد برای تغییر موقعیت‌های فشارزا را تداوم داده، او را برای ورود به صحنه عمل آماده نموده و مقاومت و سرسختی وی در تحقق اهداف را تضمین می‌کنند (جاج و بونو^{۱۰}، ۲۰۰۱).

- 1- Randolph
- 2- Avolio
- 3- Cooper
- 4- Luthans, Luthans & Luthans
- 5- Goldsmith & Veum & Darity
- 6- Hope
- 7- Optimism
- 8- Self-efficacy
- 9- Resiliency
- 10- Judge & Bono

مروری در متون پژوهشی حاکی از آن است مطالعات بررسی کننده رابطه سرمایه روان‌شناختی و سرمایه اجتماعی محدودند. بنابراین، ارائه نتایج تحقیقاتی که در پی می‌آیند ممکن است به طور مستقیم با موضوع تحقیق حاضر ارتباط نداشته باشند، اما در راستای سوابق محسوب می‌شوند. هارفام^۱ (۲۰۰۴) در پژوهشی نشان داد سرمایه اجتماعی موجب کاهش خطر عوامل استرس زا در زندگی می‌شود و می‌تواند حوادث منفی زندگی چون از دست دادن شغل را کاهش دهد. نتایج پژوهش لی^۲ (۲۰۰۰) نشان داد که حمایت اجتماعی رابطه مثبتی با سرمایه روانی دانشجویان دارد و دانشجویانی که دارای سطح بالایی از سرمایه روانی هستند، فشارهای روانی و استرس کمتری دارند. وایتفورد^۳ (۲۰۰۰) دریافت هر چه افراد به لحاظ اجتماعی منزوی‌تر باشند، از سلامت روانی پایین‌تری برخوردارند و برعکس هر چه پیوستگی اجتماعی در جامعه بیشتر باشد، آن جامعه سالم‌تر خواهد بود. در پژوهشی دیگر بهادری خسروشاهی، هاشمی نصرت آبادی و باباپور خیرالدین (۱۳۹۰) نشان دادند که بین مؤلفه‌های سرمایه روان‌شناختی با سرمایه اجتماعی رابطه وجود دارد.

موضوع جوانی و جوانان به خصوص دانشجویان از مباحث مهم علوم اجتماعی در جوامع جدید و عصر حاضر می‌باشد. جوانان سازندگان فردای جامعه هستند و مسائل بحرانی جامعه می‌تواند سازندگی جامعه در عرصه های اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی را تحت تأثیر قرار دهد و روند پیشرفت و سلامت جامعه را با مخاطره روبه‌رو سازد. همچنین، با توجه به اهمیت و نقش جمعیت جوان در پژوهش‌های جامعه‌شناختی و روان‌شناختی و افزایش چشمگیر جمعیت جوان در دهه های اخیر و اهمیت آن در برنامه ریزیها و سیاستگذاریها، تبیین مسئولیت اجتماعی و سرمایه روان‌شناختی با سرمایه اجتماعی جوانان ضروری به نظر می‌رسد؛ بنابراین هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه بین مسئولیت اجتماعی و سرمایه روان‌شناختی با سرمایه اجتماعی در دانشجویان دانشگاه تبریز بود.

روش پژوهش

پژوهش از نوع همبستگی و جامعه آماری آن شامل کلیه دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز بود که در سال تحصیلی ۹۳-۱۳۹۲ مشغول به تحصیل بودند. نمونه مورد بررسی شامل ۲۰۰ دانشجوی (۱۰۰ دختر و ۱۰۰ پسر) بود که با روش تصادفی خوشه ای انتخاب شدند.

ابزار پژوهش

- پرسشنامه مسئولیت اجتماعی گوگ و همکاران (۱۹۵۲): نسخه اصلی این پرسشنامه ۵۶ گویه دارد که به صورت صحیح و غلط نمره‌گذاری می‌شوند. پایایی این پرسشنامه توسط

1- Harpham
2- Lee
3- Whiteford

ابوالحسنی رنجبر و شریعت جعفری (۱۳۹۱) به روش ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۱ گزارش گردید. جهت روایی صوری نیز پس از طراحی در اختیار اساتید و کارشناسان دانشگاه قرار گرفت. اظهار نظر این افراد در راستای سنجش گویه‌های هر طیف، در نهایت به گزینش گویه‌های مناسب برای هر طیف منجر شد و روایی پرسشنامه مورد تأیید قرار گرفت. همچنین در پژوهش حاضر ضریب پایایی این پرسشنامه به روش آلفای کرونباخ ۰/۷۶ به دست آمد.

– **پرسشنامه سرمایه روان‌شناختی^۱ لوتانز، اویلیو و اوی و نورمن^۲ (۲۰۰۷):** این پرسشنامه برای سنجش امید، تاب‌آوری، خوش‌بینی و خودکارآمدی مورد استفاده قرار می‌گیرد و پایایی و روایی این خرده‌مقیاسها نیز اثبات شده است. این پرسشنامه شامل ۲۴ سؤال است که هر خرده‌مقیاس شامل ۶ گویه است و آزمودنی به هر گونه در مقیاس ۶ درجه‌ای لیکرت (کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم) پاسخ می‌دهد. برای به دست آوردن نمره سرمایه روانی ابتدا نمره هر خرده‌مقیاس به صورت جداگانه به دست آمده و سپس مجموع آن‌ها به عنوان نمره کل سرمایه روان - شناختی محسوب می‌شود. نتایج تحلیل عاملی تأییدی حاکی از آن بود که این آزمون دارای عوامل و سازه‌های مورد نظر سازندگان آزمون است. در حقیقت نتایج تحلیل عاملی، روایی سازه آزمون را تأیید کرد. مدل شش عاملی برازش بهتری با داده‌ها داشته و با مدل نظری هماهنگی بیشتری دارد (لوتانز و اویلیو، ۲۰۰۷). بهادری خسروشاهی، هاشمی نصرت‌آبادی و بیرامی (۱۳۹۱) ضریب پایایی این پرسشنامه را بر اساس آلفای کرونباخ ۰/۸۵ گزارش کردند. همچنین روایی محتوایی این پرسشنامه توسط ۵ نفر از متخصصان روان‌شناسی مورد تأیید قرار گرفت (هویدا، مختاری و فروهر، ۱۳۹۱). در پژوهش حاضر نیز میزان پایایی این پرسشنامه بر اساس آلفای کرونباخ ۰/۸۴ به دست آمد.

– **مقیاس سرمایه اجتماعی دلاویز (۱۳۸۴)^۳:** این پرسشنامه به منظور سنجش سرمایه اجتماعی در دانشجویان دانشگاه‌های سراسری، علوم پزشکی، آزاد و پیام نور تبریز هنجاریابی شده است. این پرسشنامه حاوی ۲۷ سؤال و ۴ خرده‌مقیاس می‌باشد و نمره گذاری آن بر اساس طیف پنج درجه‌ای لیکرت صورت می‌گیرد. سؤالات ۱۸، ۱۹ و ۲۰ به صورت معکوس و بقیه سؤالات به ترتیب کاملاً موافقم (۴) و کاملاً مخالفم (۰) نمره گذاری می‌شوند و نمره کل این آزمون ۱۰۸ می‌باشد. در تحقیقی میزان پایایی این پرسشنامه بر اساس آلفای کرونباخ ۰/۸۵ گزارش شد. همچنین جهت آزمون روایی سؤالات از روایی محتوا استفاده شد. برای سنجش روایی محتوای پرسشنامه از آراء متخصصان، استادان دانشگاه و کارشناسان خبره استفاده شد. در این مرحله پس از انجام مصاحبه‌ها، اصلاحات لازم به عمل آمد و اطمینان حاصل گردید که پرسشنامه،

1- Psychological Capital Questionnaires

2- Avey & Norman

3- Delaviz Social Capital Scale

همان خصیصه مور نظر پژوهشگران را می‌سنجد (دلایز، ۱۳۸۴). در تحقیق حاضر میزان پایایی آن بر اساس آلفای کرونباخ ۰/۸۷ به دست آمد.

یافته‌های پژوهش

شاخصهای توصیفی متغیرهای پژوهش در جدول ۱ آمده است.

جدول ۱: شاخصهای توصیفی متغیرهای پژوهش در دانشجویان بر حسب جنس

متغیر	شاخص	دانشجویان پسر M(SD)	دانشجویان دختر M(SD)
سرمایه روان‌شناختی	۵۳/۶۵(۱۳/۱۷)	۵۴/۵۶(۹/۶۲)	
امیدواری	۱۴/۱۴(۴/۵۱)	۱۳/۷۱(۴/۶۰)	
خودکارآمدی	۱۴/۳۹(۴/۰۶)	۱۳/۶۹(۴/۱۰)	
خوشبینی	۱۴/۳۵(۳/۹۲)	۱۳/۷۱(۳/۵۶)	
تاب آوری	۱۵/۲۳(۵/۷۳)	۱۳/۵۶(۳/۷۱)	
مسئولیت اجتماعی	۸۴/۳۵(۹/۳۲)	۸۷/۸۹(۷/۹۵)	
سرمایه اجتماعی	۶۰/۷۱(۱۲/۶۷)	۶۱/۳۲(۱۳/۳۵)	

مندرجات جدول ۱ نشان می‌دهد دختران در متغیر سرمایه روان‌شناختی دارای میانگین بالاتری نسبت به پسران هستند. همچنین، پسران در متغیرهای امیدواری، خودکارآمدی، خوشبینی و تاب آوری نسبت به دختران دارای میانگین بالاتری هستند. از سویی دختران در متغیر مسئولیت اجتماعی و سرمایه اجتماعی از میانگین بالاتری نسبت به پسران برخوردارند. همچنین جهت بررسی رابطه بین متغیرهای پژوهش از همبستگی پیرسون استفاده شد که نتایج آن در جدول ۲ نشان داده شده است.

جدول ۲: ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش با سرمایه اجتماعی

متغیرها	سرمایه اجتماعی
۱- سرمایه روان‌شناختی	۰/۵۱**
۲- امیدواری	۰/۳۰**
۳- خودکارآمدی	۰/۳۶*
۴- خوشبینی	۰/۲۹**
۵- تاب آوری	۰/۳۳**

همان‌طور که در جدول ۲ مشاهده می‌شود، بین سرمایه روان‌شناختی و مؤلفه‌های آن با سرمایه اجتماعی رابطه مثبت معنی‌دار وجود دارد. همچنین، بین مسئولیت اجتماعی با سرمایه اجتماعی نیز رابطه مثبت معنی‌دار وجود دارد. یعنی با افزایش سرمایه روان‌شناختی و مؤلفه‌های آن و نیز مسئولیت اجتماعی، میزان سرمایه اجتماعی نیز افزایش می‌یابد. همچنین، برای تعیین قدرت پیش‌بینی‌کنندگی سرمایه روان‌شناختی و مؤلفه‌های آن و مسئولیت اجتماعی در سرمایه اجتماعی از تحلیل رگرسیون چندگانه استفاده شد که نتایج آن در جدول ۳ ارائه شده است.

جدول ۳: نتایج تحلیل رگرسیون برای پیش‌بینی سرمایه اجتماعی بر اساس متغیرهای سرمایه روان-

شناختی و مؤلفه‌های آن و مسئولیت اجتماعی

متغیر پیش‌بین	(R)	(R ²)	ضریب تعیین	بتا (β)	t	سطح معنی‌داری (P)
سرمایه روان‌شناختی و مسئولیت اجتماعی	۰/۸۱	۰/۶۵	۰/۰۱	۰/۱۲	۳/۳۷	۰/۰۰۱

همان‌طور که در جدول ۳ مشاهده می‌شود، سرمایه روان‌شناختی و مؤلفه‌های آن و مسئولیت اجتماعی به‌طور هم‌زمان وارد تحلیل شدند که ۶۵ درصد از واریانس سرمایه اجتماعی در دانشجویان را تبیین می‌کنند. علاوه بر آن، ستون ضریب استاندارد بتا نشان می‌دهد که سرمایه روان‌شناختی و مؤلفه‌های آن و مسئولیت اجتماعی به‌طور معنی‌داری قادر به پیش‌بینی سرمایه اجتماعی در دانشجویان می‌باشند.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج پژوهش نشان داد که سرمایه روان‌شناختی و مؤلفه‌های آن با سرمایه اجتماعی رابطه مثبت معنی‌داری دارند. این یافته با نتایج پژوهش‌های (هیوز^۱، ۲۰۰۸؛ استجکویچ^۲، ۲۰۰۳) همسو است. سرمایه روان‌شناختی تابعی از سرمایه اجتماعی است و کمیت و کیفیت تعاملات در روابط اجتماعی تعیین‌کننده سرمایه اجتماعی است. از سویی روابط اجتماعی افراد بر میزان سرمایه روان‌شناختی آن‌ها تأثیر می‌گذارد. بنابراین تغییرات در کمیت و کیفیت این روابط اجتماعی می‌تواند در عملکرد یک فرد تأثیرگذار باشد. همچنین مطالعه آدلر و اون^۳ (۲۰۰۲) نشان می‌دهد که نوسانات و تغییرات در وضعیت سرمایه روان‌شناختی در سطوح فردی و عمومی با تغییر در میزان سرمایه اجتماعی رابطه و همخوانی دارد. به این ترتیب که سرمایه اجتماعی با وضعیت مناسب‌تر سلامتی فردی و عمومی، میزان خوش‌بینی بالاتر، افزایش انجام رفتارهای مثبت بهداشتی، افزایش تاب‌آوری در برابر مشکلات و کاهش اختلالات روانی در ارتباط می‌باشد. از سویی افرادی که از سرمایه روان‌شناختی بالایی برخوردارند از توانایی تعاملات گروهی و مشارکتهای اجتماعی بیشتری برخوردارند. بنابراین آنچه افراد را به یکدیگر پیوند می‌دهد و باعث تکرار و تداوم و بیشتر شدن تعاملات می‌گردد، سرمایه روان‌شناختی است.

یافته دیگر پژوهش نشان داد که امیدواری رابطه مثبت و معنی‌داری با سرمایه اجتماعی دارد، یعنی با افزایش امیدواری میزان سرمایه اجتماعی نیز افزایش می‌یابد. این یافته نیز با تحقیقات لوتانز و جنسن^۴ (۲۰۰۲) و اسنایدر و لوپز^۵ (۲۰۰۲) همسویی دارد. در تبیین این یافته نیز می‌توان گفت که همه انسانها هنگام گرفتاری به حمایت و مشارکت دوستان و اطرافیان خود نیاز دارند تا احساس امنیت کنند؛ لذا هر چه میزان سرمایه اجتماعی و حمایت دیگران بیشتر باشد، امیدواریشان نیز بیشتر می‌شود.

یافته دیگر پژوهش نشان داد که خودکارآمدی با سرمایه اجتماعی رابطه مثبت و معنی‌دار دارد. نتایج این بخش نیز با یافته‌های تحقیقات استجکویچ (۲۰۰۳) و بندورا^۶ (۱۹۹۷) همسو است. این یافته نشان می‌دهد فردی که از خودکارآمدی بالایی برخوردار است، رابطه مناسب‌تری با دیگران برقرار می‌سازد و متقابلاً حمایت‌های آن‌ها را فراخوانده و احساس کارآمدی بیشتری می‌نماید. افرادی که نسبت به تواناییهای خود اطمینان ندارند، سازگاری اجتماعی ضعیفی دارند که این امر به نوبه خود موجب کاهش حمایت‌های اجتماعی و احساس کارآمدی می‌شود.

- 1- Hughes
- 2- Stajkovic
- 3- Adler & Kwon
- 4- Luthans & Jensen
- 5- Snyder & Lopez
- 6- Bandura

همچنین یافته دیگر پژوهش نشان داد که خوشبینی با سرمایه اجتماعی رابطه مثبت و معنی داری دارد. در تبیین این یافته می‌توان گفت افراد در سایه امنیت می‌توانند به خواسته‌ها و اهداف خود دست یابند. انسانها در آرامش و با آسودگی خاطر وقتی می‌توانند به دیگران اعتماد کنند و روابط اجتماعی و تعامل صحیح برقرار نمایند که از اطرافیان خود احساس ایمنی کنند؛ بنابراین افراد خوشبین دارای سرمایه روان‌شناختی بالایی هستند (مارموت، ۲۰۰۶).

یافته دیگر پژوهش نشان داد که تاب‌آوری با سرمایه اجتماعی رابطه مثبت و معنی دار دارد. در تبیین این یافته می‌توان گفت فرد تاب‌آور ارتباط اجتماعی بیشتری با دیگران دارد و زمانی که درگیر مکالمه با دوستان و اطرافیان خود می‌شود، به نوعی با او درد و دل می‌کند، انتظار دریافت حمایت دارد و زمانی که این حمایت را دریافت می‌کند به سازگاری بیشتری دست یافته و بهتر با موقعیتهای تنش‌زا برخورد می‌کند. به عبارتی توانایی ایجاد و حفظ دوستی با دوام و داشتن سرمایه اجتماعی بالا از عوامل مهم در افزایش تاب‌آوری است.

یافته دیگر پژوهش نشان داد که مسئولیت اجتماعی با سرمایه اجتماعی رابطه مثبت و معنی داری دارد. به این معنا که هر چه میزان مسئولیت اجتماعی بالاتر باشد، سرمایه اجتماعی به مراتب بیشتر خواهد بود. مسئولیت اجتماعی به عنوان پدیده‌ای جامع‌شناختی و روان‌شناختی نه تنها در بهبود زندگی تک‌تک افراد نقش دارد، بلکه نوعی زندگی سالم و مثبت را برای سایر افراد و جامعه فراهم می‌آورد. در واقع با گذر جوامع از حالت سنتی به صنعتی و فراصنعتی سرمایه اجتماعی اهمیت زیادی پیدا می‌کند، به نحوی که امروزه مورد توجه قرار گرفته است. در جامعه ما نیز به عنوان جامعه‌ای در حال گذار از یک مرحله نیمه‌صنعتی به یک جامعه صنعتی، سرمایه اجتماعی حائز اهمیت شده است. زندگی در ساختار جدید و متفاوت از گذشته، مستلزم همکاری و عضویت در شبکه‌های اجتماعی می‌باشد. نتایج حاکی از این تحقیق نشان می‌دهد هر اندازه افراد در این ساختار دارای سرمایه اجتماعی بالاتری باشند، مسئولیت اجتماعی آنان بیشتر خواهد بود (راندولف، ۲۰۰۸).

از آنجا که دانشجویان قشر عظیم جامعه هستند و سلامتی روان‌شناختی آن‌ها برای جامعه ارزش بالایی دارد، سرمایه اجتماعی به عنوان یک عامل مهم می‌تواند به رضایت از زندگی و سرمایه روان‌شناختی افراد و دانشجویان کمک کند. سرمایه اجتماعی نیرومندترین نیروی مقابله‌ای برای رویارویی موفقیت‌آمیز و آسان افراد در زمان درگیری با شرایط تنش‌زا شناخته شده و تحمل مشکلات را برای افراد تسهیل می‌کند. همچنین با توجه به اینکه جوانان جمعیت وسیعی را تشکیل می‌دهند، برنامه ریزی و بسترسازی فرهنگی برای جوانان می‌تواند به بهبود زندگی در کل جامعه کمک شایانی کند. تقویت بحثی به نام مسئولیت اجتماعی و سرمایه روان‌شناختی جوانان به استحکام و رشد ارزشها، اصول و تعهدات در جامعه و جوانان منجر می‌شود. از سویی آموزش در

مدرسه اهمیت فوق العاده ای دارد. لذا در سالهای اولیه جامعه‌پذیری کودک و همچنین در جریان ارتباط با همسالان در مدرسه آموزش کار گروهی به آن‌ها داده شود و مدیریت تعاملات اجتماعی و مهارت‌های زندگی را فرا گیرند.

این پژوهش با محدودیتهایی مواجه بود، از جمله اینکه صرفاً بر روی دانشجویان دانشگاه آزاد واحد تبریز انجام شده است، یافته‌های آن به دانشجویان سایر شهرهای ایران قابل تعمیم نیست که می‌تواند موضوع پژوهش‌های دیگری در این زمینه باشد. از سویی نتایج این تحقیق در مورد دانشجویان آذری زبان انجام شد که در تعمیم‌پذیری یافته‌ها به افراد غیردانشجو و فرهنگهای دیگر باید احتیاط کرد. همچنین، به دلیل اینکه یافته‌های این پژوهش به روش مقطعی به دست آمده از این رو ارزیابی روابط علی را ممکن نمی‌سازد. همچنین با توجه به اینکه در این پژوهش تنها پرسشنامه به کار برده شده است، به نظر می‌رسد که یک مصاحبه نیمه ساختاریافته به همراه پرسشنامه می‌تواند اطلاعات سودمندتر و گسترده‌تری فراهم آورد.

تشکر و قدردانی

این پژوهش با همکاری صمیمانه دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز انجام گرفته است که از این عزیزان کمال تشکر و قدردانی را داریم.

منابع

- ابوالحسنی رنجبر، احمد و شریعت جعفری، اسماعیل. (۱۳۹۱). بررسی رابطه بین سرمایه فکری و مسئولیت اجتماعی. هشتمین کنفرانس توسعه منابع انسانی، مرکز مطالعات بهره‌وری و منابع انسانی.
- بهادری خسروشاهی، جعفر، هاشمی نصرت آبادی، تورج و باباپور خیرالدین، جلیل. (۱۳۹۰). نقش سرمایه روان‌شناختی در بهزیستی روانی با توجه به اثرات تعدیلی سرمایه اجتماعی. فصلنامه پژوهش‌های روان‌شناسی اجتماعی، ۱، ۱۴۳-۱۲۳.
- بهادری خسروشاهی، جعفر، هاشمی نصرت آبادی، تورج و بیرامی، منصور. (۱۳۹۱). رابطه سرمایه روان‌شناختی و ویژگیهای شخصیتی با رضایت شغلی در کتابداران کتابخانه‌های عمومی شهر تبریز. مجله پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، ۱۷، ۳۱۸-۳۱۲.
- تاج بخش، کیان. (۱۳۸۴). دموکراسی و توسعه: اعتماد و سرمایه اجتماعی. تهران: انتشارات شیرازه.
- دلاویز، علی. (۱۳۸۴). بررسی نقش سرمایه اجتماعی در نگرش به توسعه سیاسی در بین معلمان شهرستان مریوان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه تبریز.

- هویدا، رضا، مختاری، حجت‌اله و فروهر، محمد. (۱۳۹۱). رابطه مؤلفه‌های سرمایه روان‌شناختی و مؤلفه‌های تعهد سازمانی. *مجله پژوهش‌های علوم شناختی و رفتاری*، ۲، ۴۳-۵۶.
- Adler, P.S., & Kwon, S. (2002). Social capital: Prospects for a new concept. *Academy of Management Review*, 27, 17-40.
 - Avolio, B.J. (2006). *The high impact leader*. New York: McGraw-Hill.
 - Bandura, A. (1997). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84, 191-215.
 - Castka, P., Balzarova, & A.M. (2007). ISO 26000 and supply chains on the diffusion of the social responsibility standards. *International Journal of Production Economics*, 111, 274-286.
 - Cooper, C.D. (2005). Just joking around? Employee humor expression as an ingratiation behavior. *Academy of Management Review*, 30, 765-776.
 - Durlauf, S., & Fafchamps, M. (2004). *Social Capital. The centre for the study of African economies*.
 - Fleming, M. (2002). What is safety culture? Rail way safety ever green House, Available at: www.google.com
 - Goldsmith, A., Veum, J., & Darity, W. (1997). Unemployment, joblessness, psychological well-being and self-esteem: Theory and evidence. *Journal of Socio-Economics*, 26, 133-158.
 - Harpham, T. (2004). Urbanization and mental health in developing countries: A research role for social scientists, public health professional and social psychiatrists. *Social Science and Medicine*, 39, 123-143.
 - Hughes, L.W. (2008). A correlation study of the relationship between sense of humor and positive psychological capacities. *Economic and Business Journal*, 1, 46-53.
 - Jackson, L.A., & Wade, J.E. (2005). Police perception of social capital and sense of responsibility: An explanation of proactive policing. *An International Journal of Police Strategies and Managements*, 28, 49-68.
 - Judge, T., & Bono, J. (2001). Relationship of core self-evaluations traits, self-esteem, generalized self-efficacy, locus of control, and emotional stability with job satisfaction and job performance: A meta-analysis. *Journal of Applied Psychology*, 86, 80-92.
 - Lee, K.M. (2000). Presence as a mediator for psychological effects of computer games. Panel presentation at the Annual Conference of the International Communication Association (ICA), New York, NY, May.
 - Luthans, F., & Avolio, B.J. (2007). Positive psychological capital: Measurement and relationship with performance and satisfaction. *Personnel Psychology*, 6, 138-146.
 - Luthans, F., Avolio, B., Avey, J.B., & Norman, S.M. (2007). Psychological capital: Measurement and relationship with performance and job satisfaction. *Journal Personnel Psychology*, 60, 541-572.
 - Luthans, F., & Jensen, S.M. (2002). Hope: A new positive strength for human resource development. *Resource Development Review*, 1, 304-322.

- Luthans, F., Luthans, K., & Luthans, B.C. (2004). Positive psychological capital: Going beyond human and social capital. *Journal Business Horizons*, 47, 45-50.
- Marmot, M. (2006). *Health in an unequal world*. The Lancet.
- Putnam, R. (1996). *Civil culture and democracy*. Tehran: Salam Publications.
- Randolph, S.W. (2008). The role of altruistic behavior, empathetic and social responsibility motivation in blood donation behavior. *Transfusion*, 48, 43- 54.
- Snyder, C.R., & Lopez, S.J. (2002). *Handbook of positive psychology*. New York: Oxford University Press.
- Stajkovic, A.D. (2003). *Introducing positive psychology to work motivation*. Presented to the Academy of Management national meeting, Seattle, Washington.
- Trainer, T. (2005). Social responsibility: The most important and neglected, problem of all? *International Journal of Social Economics*, 32, 682-703.
- Whiteford, H. (2000). *Human capital, social capital and mental health*. Copy Right 1998-2000 world federation for mental Health.